

Bartłomiej Jabrzyk, analityk FOR
Warszawa, dnia 18 stycznia 2024 r.

Komunikat FOR 1/2024: Nowy budżet państwa – deficyt większy niż w założeniach PiS

Synteza:

- Tydzień po zaprzysiężeniu rząd Donalda Tuska przedstawił Sejmowi projekt budżetu państwa na 2024 rok. To budżet z rekordowym deficytem w historii Polski i większym niż w założeniach rządu PiS.
- Z powodu zawetowania tzw. ustawy o budżecie przez prezydenta Andrzeja Dudę, rząd zaproponował nowy projekt ustawy.
- Deficyt prognozowany jest na 184 mld zł, a najprawdopodobniej ze względu na brak wypłaty zysku NBP będzie jeszcze większy i wyniesie 190 mld zł.
- Polska spełnia kryteria do objęcia unijną procedurą nadmiernego deficytu. Nowy rząd musiałby wtedy wprowadzić oszczędności, z których będzie rozliczany przez unijne instytucje.
- Według szacunków Komisji Europejskiej Polska w 2023 i 2024 roku będzie miała jeden z najwyższych deficytów sektora finansów publicznych w Unii Europejskiej.

Rząd Donalda Tuska 19 grudnia 2023 roku złożył w Sejmie nowy projekt budżetu państwa na 2024 rok.¹ Po zawetowaniu ustawy o budżecie przez prezydenta, rząd przedłożył nowy projekt ustawy o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2024.² Projekt przewiduje **zwiększenie deficytu do 184 mld zł, co oznacza w ujęciu nominalnym najwyższy deficyt budżetu państwa w historii Polski**. Zakładany deficyt ma być również o **20 mld zł wyższy od wynikającego z projektu przyjętego przez rząd PiS** we wrześniu 2023 roku. W budżecie państwa na 2023 rok deficyt wynosił 92 mld zł. Nowy projekt ustawy o budżecie z 28 grudnia zawiera również podwyższenie kwoty skarbowych papierów wartościowych, jakie mogą zostać przekazane różnym podmiotom przez Skarb Państwa, z 5 do 12 mld zł co dodatkowo zwiększy dług publiczny oraz deficyt sektora instytucji rządowych samorządowych liczonego według metodologii unijnej.

¹ Druk sejmowy nr 125, Rządowy projekt ustawy budżetowej na rok 2024.

<https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/druk.xsp?documentId=D958E26BE7A4E48EC1258A8A00660F8E>.

² Druk sejmowy nr 142, Rządowy projekt ustawy o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2024,

<https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/D2705022447BBC31C1258A940043FD2C/%24File/142.pdf>

Tabela 1. Podstawowe dane budżetowe

	Budżet państwa na 2023 rok ³	Projekt budżetu na 2024 rok z września (PiS)	Projekt budżetu na 2024 rok z grudnia (KO-PSL-PL2050-NL)
Dochody	601 mld zł	684 mld zł	682 mld zł
Wydatki	693 mld zł	849 mld zł	866 mld zł
Deficyt budżetu państwa	92 mld zł	164 mld zł	184 mld zł
Deficyt sektora finansów publicznych	5,8% ⁴ PKB	4,5% PKB	5,1% PKB
Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych na koniec roku (definicja UE)	1 697,1 mld zł 49,3% PKB ⁵	2 033,8 mld zł 53,9% PKB	2 041,9 mld zł ⁶ 54,2% PKB

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektów budżetu na 2024 rok – z września (rząd PiS) oraz grudnia (rząd KO-PSL-PL2050-NL).

W ramach realizacji obietnic wyborczych, rząd zaproponował nowe kosztowne programy, takie jak:

- podwyżka wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej - 13 mld zł (5,2 mld zł więcej w stosunku do projektu PiS);
- podwyżka wynagrodzeń nauczycieli, w tym akademickich – ok. 30 mld zł⁷ (19 mld zł więcej w stosunku do projektu PiS);

³ Prognozy zawarte w projekcie ustawy Budżetowej na rok 2024, Uzasadnienie, grudzień 2023.

⁴ Wg KE.

⁵ Prognoza zawarta w projekcie Ustawy Budżetowej na rok 2024, Uzasadnienie, grudzień 2023. s. 27.

⁶ Wg pierwotnego projektu. W zaproponowanej przez rząd 28 grudnia ustawie o budżecie znajdują się nieznaczne przesunięcia środków pomiędzy budżetem państwa a Funduszem Rekompensat Pośrednich Kosztów Emisji i Rządową Agencją Rezerw Strategicznych oraz podwyższenie wartości Skarbowych Papierów Wartościowych, jakie mogą zostać przekazane różnym podmiotom przez skarbu państwa, z 5 mld zł do 12 mld zł, co spowoduje podniesienie długu EDP o ok. 7 mld zł.

⁷ Wg pierwotnego projektu miało to być 28,3 mld zł. W nowej ustawie o budżecie wzrosła subwencja do samorządów, które finansują wynagrodzenia nauczycieli przedszkolnych.

- „babciowe” – Aktywny Rodzic;
- finansowanie in vitro – 0,5 mld zł;
- przedłużenie zerowego VAT-u na żywność – ok. 2,7 mld zł w pierwszym kwartale 2024 r.;

Obsługa długu Skarbu Państwa ma kosztować 66,5 mld zł. Na „800+” państwo wyda 63 mld zł, a na „trzynastki” i „czternastki” – 30 mld zł. Obrona narodowa pochłonie (wliczając Fundusz Wsparcia Sił Zbrojnych) 158 mld zł, tj. 4,2% PKB. Utrzymano wydatki zapowiadane przez rząd PiS takie jak „kapitał opiekuńczy” (dopłaty do żłobków) w kwocie 2,6 mld zł, oraz świadczenie wspierające dla niepełnosprawnych w kwocie 3,8 mld zł.

Koalicja w kampanii wyborczej zapowiadała konsolidację finansów publicznych i przywrócenie ich przejrzystości. Przedstawiony projekt budżetu w żadnym stopniu nie poprawia sytuacji w tym zakresie. Na s. 7 uzasadnienia do projektu czytamy jedynie, że „w najbliższym czasie zostaną podjęte działania mające na celu zwiększenie transparentności finansów publicznych”.

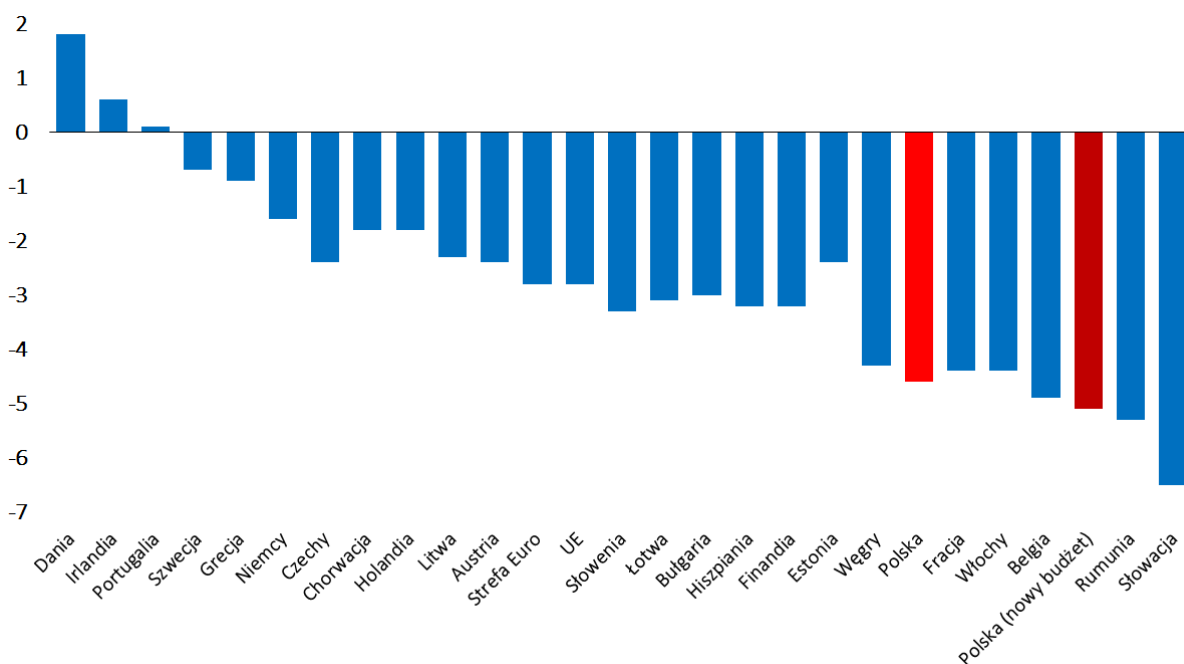
Deficyt sektora finansów publicznych powyżej 3% PKB według metodologii unijnej może uruchomić procedurę nadmiernego deficytu. Komisja Europejska już w listopadzie prognozowała, że w 2023 roku deficyt wyniesie 5,8% PKB, a w 2024 roku – 4,6% PKB. Ogólna klauzula wyjścia – czyli zawieszenie obowiązywania unijnych reguł fiskalnych na czas pandemii covid-19 – przestaje obowiązywać z końcem 2023 roku.

Deficyt wynika jedynie z luźnej polityki fiskalnej rządu PiS, a teraz nowego rządu KO-PSL-PL2050-NL. Jest więc mało prawdopodobne, aby Komisja Europejska uznała, że zachodzą szczególne okoliczności pozwalające na niewszczywanie procedury. A to by oznaczało, że nowy rząd będzie zobowiązany do zmniejszania wydatków i zwiększania dochodów budżetowych (podatków) w celu zredukowania deficytu. Podjęte przez rząd działania będą kontrolowane przez KE, a w razie niewywiązywania się ze zobowiązań mogą zostać nałożone na Polskę kary finansowe i wstrzymane wypłaty z KPO. Dlatego lepszym rozwiązaniem byłoby ograniczenie wydatków już teraz.

W 2023 roku Polska będzie miała drugi najwyższy (po Rumunii) deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych – 5,8% PKB⁸. Również w 2024 roku będziemy wśród krajów z najwyższym deficytem w Unii Europejskiej. Co więcej, prognoza ta nie uwzględnia nowego budżetu, a co za tym idzie, jeszcze wyższego deficytu budżetu państwa. Deficyt na poziomie 5,1% PKB w 2024 roku plasowałby Polskę na trzecim miejscu w UE (za Słowacją i Rumunią).

⁸ DG ECFIN Ameco.

Wykres 1. Prognozowane saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2024 roku

Źródło: Ameco i MF

Warto zwrócić uwagę, że nowy rząd przyjął, podobnie jak rząd PiS⁹, optymistyczne założenie, że polski PKB wzrośnie w 2024 roku o 3%¹⁰. Instytucje międzynarodowe (odpowiednio OECD¹¹ i Komisja Europejska¹²) prognozują wzrost na poziomie 2,6% i 2,7%. W projekcie rząd założył inflację w 2024 roku na poziomie 6,6%. Według projekcji NBP inflacja ma wynieść 4,6%¹³, a według KE – 6,2%¹⁴. Wyższa inflacja jest **korzystna dla budżetu państwa – od nominalnie wyższych dochodów i wydatków osób prywatnych i prawnych odprowadzane są wyższe podatki**. Wspiera to dochody budżetu. Jeśli wzrost PKB będzie mniejszy, a więc bliższy temu prognozowanemu przez OECD, a inflacja niższa, tak jak prognozuje NBP, budżet państwa będzie miał nominalnie niższe dochody, co przy utrzymaniu takich samych jak założone wydatków oznaczać będzie wyższy deficyt. A wydatki są zwykle sztywne i wyrażane kwotowo – np. „800+” na każde dziecko, budżety instytucji państwowych itd.

Kolejny cios w założenia projektu przyjdzie ze strony Narodowego Banku Polskiego. Projekty budżetu – zarówno ten z września, jak i ten z grudnia – zakładają, że do kasy państwa w 2024 roku wpłynie 6 mld

⁹ M. Michnik, Komunikat FOR 25/2023: Projekt budżetu na 2024 rok: pocałunek śmierci PiS.

<https://for.org.pl/pl/a/9496,komunikat-25/2023-projekt-budzetu-na-2024-rok-pocalunek-smierci-pis>.

¹⁰ Ustawa Budżetowa na rok 2024, Uzasadnienie, grudzień 2023. s. 5.

¹¹ OECD Economic Outlook, Volume 2023 Issue 2: Preliminary version.

¹² Autumn 2023 Economic Forecast, Komisja Europejska.

¹³ Projekcja inflacji i PKB – listopad 2023, NBP, <https://nbp.pl/projekcja-inflacji-i-pkb-listopad-2023/>.

¹⁴ Autumn 2023 Economic Forecast, Komisja Europejska.

zł tytułem zysku NBP za 2023 rok. Według informacji przekazywanych przez członków Rady Polityki Pieniężnej NBP przyniesie w tym roku stratę, a więc nie wypłaci „obiecane” w sierpniu przez Adama Glińskiego zysku¹⁵. Tylko z tego powodu, właściwie pewne jest, że deficyt wyniesie 190 mld zł.

Nowy rząd odziedziczył po poprzednikach zły budżet, który wymagał zmian w bardzo krótkim czasie. Od zaprzysiężenia rządu do złożenia projektu do Sejmu minął jedynie tydzień. Niestety, zamiast odejść od luźnej polityki fiskalnej nowy rząd kontynuuje również lekkomyślne i szkodliwe podejście do finansów państwa, zwiększając wydatki budżetu finansowane długiem.

¹⁵ Wielka dziura w NBP jeszcze większa? Członek RPP: grubo powyżej 20 mld zł, money.pl <https://www.money.pl/gospodarka/wielka-dziura-w-nbp-jeszcze-wieksza-czlonек-rpp-grubo-powyzej-20-mld-zl-6975360006953792a.html>.

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wytężonego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn możesz się skontaktować z:

Kinga Królik - członkini zarządu, kierownik administracyjno-finansowy FOR

tel. 691 908 904

e-mail: kinga.krolik@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność – obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

KONTAKT DO AUTORA

Bartłomiej Jabrzyk

Analitik FOR

e-mail: bartlomiej.jabrzyk@for.org.pl

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A

02-628 Warszawa

tel. 22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl

www.for.org.pl